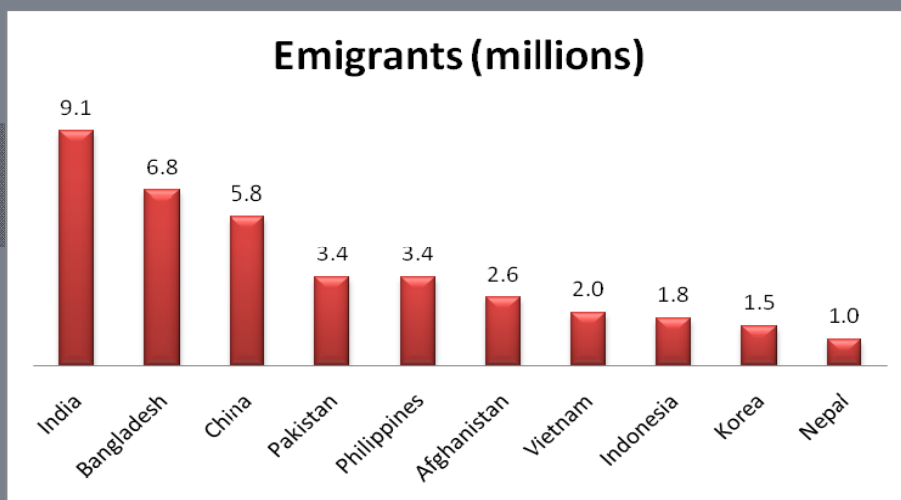

จุดเปลี่ยนกระแสการย้ายถิ่นในเอเชีย: สู่ยุคการรวมตัวทางเศรษฐกิจของภูมิภาค

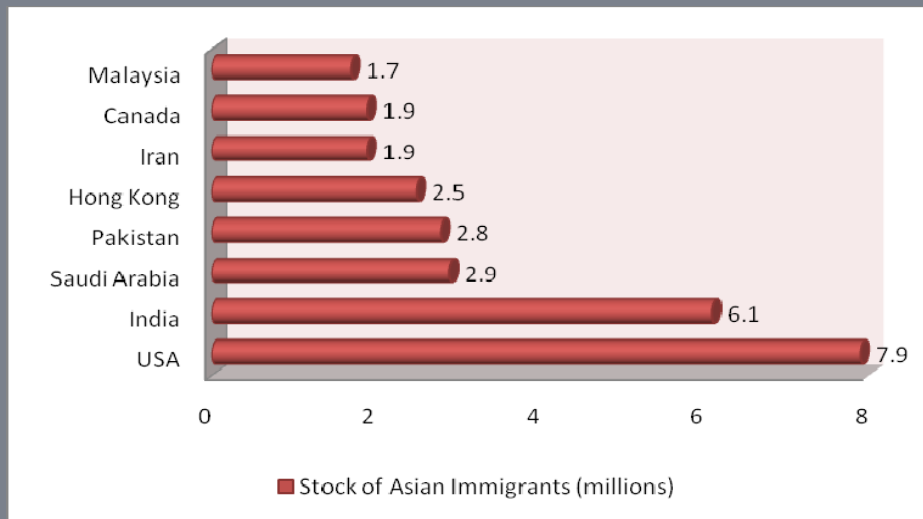
สักกรินทร์ นิยมศิลป์

1 ก.ค. 2554

สถานการณ์การย้ายถิ่นของเอเชีย: ประเทศต้นทาง

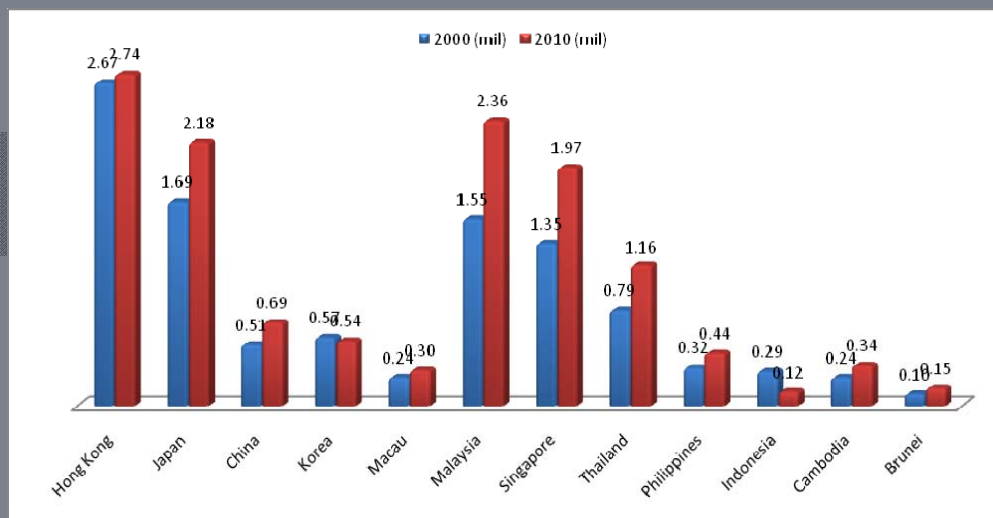

สถานการณ์การย้ายถิ่นของเอเชีย: ประเทศปลายทาง

3

สถานการณ์การย้ายถิ่นของเอเชีย: ปลายทางเอเชีย

4

สถานการณ์การย้ายถิ่นของเอเชีย: สถานภาพด้านแรงงาน

สถานภาพด้านแรงงาน	ประเทศ
ผู้ส่งออกแรงงานเป็นหลัก	บังกลาเทศ จีน อินโดนีเซีย เนปาล ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา เวียดนาม พม่า กัมพูชา ลาว
ผู้นำเข้าแรงงานเป็นหลัก	ตะวันออกกลาง บรูไน ใต้หวัน ญี่ปุ่น เกาหลี ใต้ ออสเตรเลีย สิงคโปร์
ผู้นำเข้าและส่งออกแรงงาน	อินเดีย มาเลเซีย ปากีสถาน ไทย

5

จุดเปลี่ยนกระแสการย้ายถิ่นในเอเชียตะวันออก

แนวโน้มการย้ายถิ่น 6 ประการ

- 1) การเพิ่มจำนวนของแรงงานข้ามชาติอย่างรวดเร็วจากการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจของเอเชีย
- 2) โครงสร้างการจ้างงานมีความซับซ้อนมากขึ้นโดยจะมีความเชื่อมโยงระหว่างอุปสงค์และอุปทานของแรงงานระหว่างประเทศมากขึ้น
- 3) นโยบายประเทศต่าง ๆ จะเปิดกว้างด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติมากขึ้น
- 4) สังคมวัยชรากำลังดิ้นรนเข้าสู่เอเชียซึ่งจะทำให้เกิดการนำเข้าแรงงานข้ามชาติแบบก้าวกระโดดในอนาคตอันใกล้
- 5) การย้ายถิ่นของแรงงานจีนจำนวนมากกำลังเกิดขึ้นทั้งในประเทศจีนเองและกับชาวจีนที่มุ่งย้ายถิ่นไปยังต่างประเทศ
- 6) แรงงานวิชาชีพจากเอเชียที่ในอดีตมุ่งสู่ประเทศตะวันตกเป็นหลักกำลังหันกลับมายังเอเชียด้วยกันมากขึ้น

6

การเพิ่มจำนวนแรงงานข้ามชาติจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ

- ทศวรรษที่ 1960 จนถึงทศวรรษที่ 1980 การย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นการหนีภัยสงคราม
- ทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมาเป็นยุคทองของการเคลื่อนย้ายแรงงานของเอเชีย
- แรงงานจากอินโดนีเซียเพิ่มขึ้นจากราว 16,000 คนในปี พ.ศ. 2523 เป็น 120,000 คน ในปี พ.ศ. 2538 ส่วนชาวฟิลิปปินส์ก็เพิ่มจำนวนจากราว 214,000 คนเป็น 488,000 คน
- ในไทยปี พ.ศ.2535 เริ่มมีการจดทะเบียนแรงงานต่างชาติ มีการจดทะเบียนไม่ถึง 10,000 คน แต่ในปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นอาศัยในประเทศไทยรวม 1,050,459 คน โดยเป็นแรงงานต่างชาติที่จดทะเบียน 781,025 คน และผู้อพยพ 133,117 คน
- ภายหลังจากการรวมตัวอย่างสมบูรณ์ของประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 การเคลื่อนย้ายแรงงานจะมีความซับซ้อนขึ้น โดยการเปิดเสรีด้านการลงทุน จะทำให้อุตสาหกรรมจำนวนมากของไทยและเอเชียไปลงทุนในประเทศ CLMV และอาเซียนมากขึ้น

7

โครงสร้างการจ้างงานมีความซับซ้อนมากขึ้น

ประเทศ	ปี	ภาคเกษตร	อุตสาหกรรม	บริการ
บรูไน	2001	1.4	21.4	77.2
กัมพูชา	2005	59.1	13.4	27.5
อินโดนีเซีย	2007	41.2	18.8	40.0
ลาว	2003	82.7	9.3	8.6
มาเลเซีย	2007	14.8	28.5	54.1
พม่า	1998	62.7	12.2	25.1
ฟิลิปปินส์	2007	36.1	15.1	48.8
สิงคโปร์	2007	-	22.6	76.2
ไทย	2007	41.7	20.7	37.4
เวียดนาม	2006	54.7	18.3	27.0
อาเซียน	2007	44.5	19.0	36.5

8

อัตราการว่างงาน

- ประชากรอาเซียนจะเพิ่มขึ้นจาก 570 ล้านคนในปี พ.ศ. 2550 เป็นจำนวน 626 ล้านคนในปี พ.ศ. 2558 เพิ่มขึ้น 55 ล้านคน
- แรงงานร้อยละ 60 ของอาเซียนหรือราว 160 ล้านคน เป็นแรงงานที่มีความไม่มั่นคงสูง ส่วนใหญ่เป็นการทำงานนอกระบบ
- ประชากรที่มีรายได้ต่อหัวต่ำกว่า 2 ดอลลาร์ต่อคนต่อปี มีถึง 150 ล้านคนในปี พ.ศ. 2549

ประเทศ	2006	2007
อินโดนีเซีย	10.3	9.1
มาเลเซีย	3.3	3.2
ฟิลิปปินส์	7.3	6.3
สิงคโปร์	4.5	4.0
ไทย	1.2	1.2
เวียดนาม	2.3	N.A.
อาเซียน	6.1	5.8

9

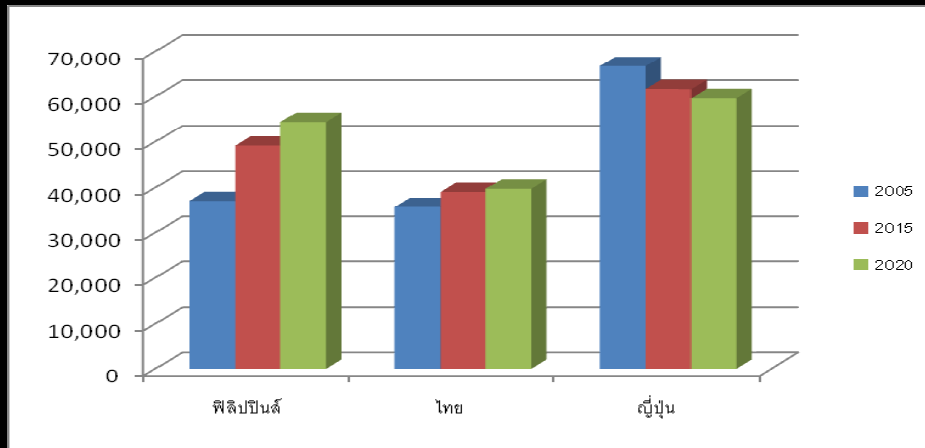
นโยบายประเทศต่าง ๆ เปิดกว้างมากขึ้น

- ประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น อนุญาตให้แรงงานจากประเทศอื่นเข้าประเทศในลักษณะ **guest worker program** และ **temporary contract employment**
- ประเทศผู้ส่งออกแรงงานเป็นจักรกลสำคัญในการเจรจากับรัฐบาลประเทศต่าง ๆ เพื่อทำข้อตกลงในการเปิดตลาดแรงงานของตน
- ประเทศอาเซียนที่นำเข้าแรงงานต่างชาตินั้นที่สำคัญคือสิงคโปร์ มาเลเซียและไทย ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อแก้ปัญหาภาวะขาดแคลนแรงงานที่เพิ่มมากขึ้น
- ไทยอนุญาตให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างชาติดังแต่ปี พ.ศ. 2539
- ไทยทำความตกลงทวิภาคีกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนได้แก่พม่า ลาวและกัมพูชาในช่วงปี พ.ศ. 2545 - 2547 เพื่อร่วมมือในการตรวจสอบและคุ้มครองแรงงานข้ามชาติ
- ในปี พ.ศ. 2552 ทางกรมการไทยได้ออกมาตรการตรวจสอบสัญชาติแรงงานข้ามชาติและออกใบอนุญาตทำงานที่มีอายุครั้งละสองปี ในสาขาต่าง ๆ

10

สังคมวัยชรากำลังตีบคานเข้าสู่เอเชีย

- สัดส่วนประชากรวัยแรงงานช่วงอายุ 15-64 ปี ในหลายประเทศจะเริ่มลดลงในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า
- ในญี่ปุ่น ประชากรวัยแรงงานจะเริ่มลดลงจาก 66 ล้านคนในปี 2553 เป็น 61 ล้านคนในปี 2558 และ 59 ล้านในปี 2558
- ปี 2558 เป็นต้นไปจะเป็นจุดเปลี่ยนด้านประชากรที่สำคัญในเอเชีย ที่อาจนำไปสู่การนำเข้าแรงงานจำนวนมากในหลายประเทศ จนเกิดภาวะแรงงานตึงตัว

11

จากจีนตะวันตกสู่จีนตะวันออกและเอเชีย

- การย้ายถิ่นในจีนเพิ่มจาก 26 ล้านคนในปี พ.ศ.2531 เป็น 126 ล้านคนในปี พ.ศ. 2547 และในช่วงสองทศวรรษข้างหน้า จะมีผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองเพิ่มขึ้นปีละ 12-13 ล้านคน
- จีนมีอุปทานแรงงานส่วนเกินในชนบทอีกราว 200 ล้านคนที่อาจเข้าสู่กระบวนการย้ายถิ่น
- จีนมีนโยบายสนับสนุนให้แรงงานจีนออกไปทำงานในต่างประเทศ เพื่อเรียนรู้เทคโนโลยีในต่างประเทศ และเป็นการขยายโอกาสทางธุรกิจของจีน
- ในช่วงปี พ.ศ. 2523 - 2543 ชาวจีนย้ายถิ่นออกนอกประเทศประมาณ 4-5 ล้านคน โดยกว่าหนึ่งล้านคนมุ่งไปยังภูมิภาคเอเชียตะวันออก
- สำหรับประเทศไทย และภูมิภาคอาเซียน คาดว่าจำนวนผู้ย้ายถิ่นชาวจีนจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นในช่วงหลายปีข้างหน้า ทั้งในลักษณะของแรงงานข้ามชาติ และกลุ่มธุรกิจรายย่อย

12

จากตะวันตกมุ่งสู่เอเชีย

ประเทศภูมิลาเนาเดิม	จำนวนผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยในกลุ่มประเทศ OECD	ประเทศเป้าหมาย
China	807,169	US, Canada, Japan
Hong Kong	147,354	Canada, UK, Australia
India	996,813	US, UK, Canada
Indonesia	118,948	US, Australia, Canada
Japan	281,565	US, UK, Canada
South Korea	520,875	US, Japan, Canada
Philippines	891,343	US, Canada, Australia
Thailand	76,926	US, Australia, UK
Taiwan	263,914	US, Canada, Australia
Vietnam	347,249	US, Canada, France

13

จากตะวันตกมุ่งสู่เอเชีย

- ปัจจุบันมีแรงงานวิชาชีพของเอเชียอาศัยอยู่ในกลุ่มประเทศ OECD ถึงราว 3.7 ล้านคน
- ในทศวรรษที่ผ่านมา ตลาดแรงงานวิชาชีพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในเมืองธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น กรุงเทพฯ เชียงใหม่ สิงคโปร์ ฮองกง
- ในญี่ปุ่นการขยายตัวของแรงงานวิชาชีพต่างชาติปี 2545 - 2549 สูงถึงร้อยละ 29 ต่อปี
- ในเกาหลีใต้ ปี 2547 - 2550 แรงงานวิชาชีพจากต่างชาติเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 16 ต่อปี
- เชียงใหม่มีแรงงานวิชาชีพจากฮ่องกงและไต้หวันมากกว่าหนึ่งล้านคน

14

ไทยกับพลวัตของการย้ายถิ่น

- ปรับหลักสูตรการศึกษาด้านวิชาชีพของอุตสาหกรรมที่เป็นเป้าหมายของประเทศ
- เพิ่มความสามารถด้านภาษาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างโอกาสการจ้างงานแรงงานไทยในประเทศเพื่อนบ้าน
- แก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบเรื่องการจ้างแรงงานข้ามชาติ รวมทั้งปรับปรุงระบบสวัสดิการสังคมให้เป็นสากล
- วิเคราะห์ประเมินโครงสร้างอุปสงค์และอุปทานของแรงงานในภูมิภาคอาเซียน เพื่อเข้าใจทิศทางการจ้างงานและแนวโน้มการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาค
- ภาครัฐและเอกชนต้องร่วมมือกันเพื่อวางเป้าหมายการพัฒนาฝีมือแรงงานและการจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับอุปสงค์ในอนาคต

15

ขอบคุณครับ

16